

Fon Choill

Cha robh mo mhàthair airson tighinn a dh'fhuireach an seo air oir na mòintich, mu dhà mhìle air falbh bho thaigh mòr Chùil Lodair. Chaidh cath mòr a chur an seo còrr is ceud bliadhna air ais far an do mharbh arm Rìgh Deòrsa na mìltean de dh'fhir nan cinnidhean an arm a' Phrionnsa Teàrlaich. Droch àite a bh' ann na barail-se. Àite mallaichte. Àite nam marbh.

Cha robh na h-aon draghannan agamsa. Sàmhach 's mar a bha e is lom 's mar a bha e a' coimhead, cha robh mise fada a' cur eòlas air na cùiltean is na ceàrnaidhean. Lorg mi na neadan beaga am measg an fhraoich 's na luachrach, na h-uillt bheaga is na lòn a bha a' cur thairis le èisg is biastagan beaga. Dh'aithnichinn guth na curracaig agus a' chlacharain, langanaich nam fiadh, cagarsaich na gaoithe anns na craobhan air taobh thall na Pàirce.

Gach latha a bhithinn a' dol don eaglais no don sgoil leanainn an ceum a bha a' lùbadh timcheall oir na mòintich. Corra uair dh'fheumainn mo bhrògan a thoirt dhìom airson a dhol tarsainn sruth fuar a bhiodh a' dranndail gu dòigheil rium as t-samhradh agus a' beucadh 's a' brùchdail sa gheamhradh. Bheireadh e na b' fhaide dhomh an uair sin faighinn tarsainn agus dh'fheumainn ruith sìos an ceum gus nach caillinn toiseach na seirbheis no clag a' mhaighstir-sgoile.

B' e an aon rud nach robh a' còrdadh rium an dùbhlachd gheamhraidh nuair a dh'fhàgainn an sgoil am beul na h-oidhche agus a dhèanainn air an taigh. 'S e àite neo-aithnichte a bhiodh anns a' mhòintich air na h-oidhcheannan sin. Bhiodh a' ghaoth a' caoidh 's a' caoineadh agus bhiodh na h-eòin a' sgreadail 's a' sgreuchail. Air na h-oidhcheannan sin bhiodh na fir-chinnidh agus na saighdearan dearga a chaill am beatha air an latha sin o chionn fhada air ais ag èirigh agus a' caismeachd tarsainn a' bhlàir a sheasamh aon uair eile nan loidhnichean marbha. Aon triop dh'fhairich mi fear aca cho faisg air mo chùlaibh 's gum b' ann air èiginn a ràinig mi an taigh.

B' e an rud bu mhiosa an seann sabhal. Bha m' athair air innse dhomh mu dheidhinn nan Seumasach a theich às a' Bhlàr, air an leòn gu dona, agus a ghabh fasnadh san t-sabhal, far an deach an lorg agus am marbhadh. Dh'inns Eachainn, searbhannt san Taigh Mhòr, dhomh gun robh e fhèin agus nighean leis an robh e a' suirghe aon uair a' coiseachd seachad air an t-sabhal nuair a thàinig an t-uisge agus chaidh iad a-steach gus an sguireadh e a-rithist. Chuala iad fuaim pheilearan agus theich iad le eagal am beatha. Dh'inns Iain a bh' anns an sgoil còmhla rium gun do thuit fear an Taigh Mhòir far an eich aige nuair a chaidh e suas air a chasan-deiridh 's e air eagal a ghabhal faisg air an t-sabhal. Bhithinn daonnan a' ruith sìos an ceum air oidhcheannan geamhraidh, gum faighinn seachad air an t-sabhal mus biodh e buileach dorcha.